

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. balandžio 30 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Energija – Direktyva 2009/119/EB – Žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargų tiekimas – 3 straipsnis – Valstybių narių įsipareigojimas išlaikyti privalomąsias atsargas – 8 straipsnis – Ekonominės veiklos vykdytojai – Reglamentas (EB) Nr. 1099/2008 – Energetikos statistika – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos leidžiama įpareigoti ekonominės veiklos vykdytoją kaupti ir laikyti naftos produkto privalomąsias atsargas, įskaitant atvejus, kai šis produktas nesusijęs su šio vykdytojo ekonomine veikla – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 16 straipsnis – Laisvė užsiimti verslu – 17 straipsnis – Teisė į nuosavybę“

Sujungtose bylose C-395/22 ir C-428/22

dėl *Administrativen sad – Varna* (Varnos administracinis teismas, Bulgarija) 2022 m. birželio 3 ir 14 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2022 m. birželio 14 ir 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų dviejų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

„**Trade Express-L**“ OOD (C-395/22),

„**DEVNIA TSIMENT**“ AD (C-428/22)

prieš

Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia „Darzhaven rezerv i voennovremenni zapasi“

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė K. Jürimäe (pranešėja), teisėjai N. Piçarra ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas A. Rantos,

posėdžio sekretorė R. Stefanova-Kamisheva, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2023 m. liepos 5 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– „DEVNIA TSIMENT“ AD, atstovaujamos *advokati* E. Evtimov, Y. Mateeva, S. Vasilev, V. Vidolov, taip pat B. Lazarov,

* Proceso kalba: bulgarų.

- Bulgarijos vyriausybės, atstovaujamos T. Mitova ir L. Zaharieva,
 - Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos E. M. Besselink, K. Bulterman ir C. S. Schillemans,
 - Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos S. Ondrášiková,
 - Europos Komisijos, atstovaujamos V. Bozhilova, B. De Meester ir C. Georgieva,
- susipažinęs su 2023 m. spalio 19 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2009 m. rugsėjo 14 d. Tarybos direktyvos 2009/119/EB, kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas (OL L 265, 2009, p. 9), iš dalies pakeistos 2018 m. spalio 19 d. Komisijos įgyvendinimo direktyva (ES) 2018/1581 (OL L 263, 2018, p. 57; toliau – Direktyva 2009/119) 1 straipsnio, 2 straipsnio pirmos pastraipos i ir j punktų bei 3 ir 8 straipsnių, taip pat 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1099/2008 dėl energetikos statistikos (OL L 304, 2008, p. 1), iš dalies pakeisto 2019 m. lapkričio 26 d. Komisijos reglamentu (ES) 2019/2146 (OL L 325, 2019, p. 43; toliau – Reglamentas Nr. 1099/2008), 2 straipsnio d punkto ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 17 straipsnio ir 52 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant „*Trade Express-L*“ OOD (toliau – *Trade Express*) (byla C-395/22) ir „DEVNIA TSIMENT“ AD (toliau – *Devnia Tsiment*) (byla C-428/22) ginčus su *Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia „Darzhaven rezerv i voennovremenni zapasi“* (Nacionalinės agentūros „Valstybės rezervai ir atsargos karo metu“ pirmininko pavaduotojas) ginčus dėl pastarojo priimtų įsakymų, kuriais šios bendrovės įpareigojamos vienus metus kaupti ir laikyti privalomąsias mazuto atsargas, teisėtumo.

Teisinis pagrindas

TEA susitarimas

- 3 1974 m. lapkričio 18 d. Paryžiuje pasirašytu Susitarimu dėl tarptautinės energetikos programos (toliau – TEA susitarimas) prie Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos buvo įsteigta Tarptautinė energetikos agentūra (TEA).

Sąjungos teisė

Direktyvos 68/414/EEB ir 2006/67/EB

4 Pirmosios normos, reglamentuojančios naftos ar naftos produktų privalomąsias atsargas, buvo įtvirtintos 1968 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvoje 68/414/EEB, įpareigojančioje EEB valstybes nars išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas (OL L 308, 1968, p. 14).

5 Direktyva 68/414 su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais 1998 m. gruodžio 14 d. Tarybos direktyva 98/93/EB (OL L 358, 1998, p. 100) (toliau – Direktyva 68/414), buvo panaikinta 2006 m. liepos 24 d. Tarybos direktyva 2006/67/EB, įpareigojančia valstybes nars išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas (OL L 217, 2006, p. 8). Direktyva 2006/67 savo ruožtu buvo panaikinta Direktyva 2009/119. Būtent pastaroji direktyva taikytina *ratione temporis* pagrindinėse bylose.

6 Direktyvos 68/414 1 straipsnio 1 dalyje, iš esmės atitinkančioje Direktyvos 2006/67 1 straipsnio 1 dalį, buvo numatyta:

„Valstybės narės priima tokius įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie gali būti reikalingi, kad, atsižvelgiant į 7 straipsnio reikalavimus, Europos bendrijoje nuolat būtų 2 straipsnyje nurodytų naftos produktų atsargų tiek, kad jų pakaktų ne mažiau kaip 90 dienų, skaičiuojant pagal vidutinį kasdieninį suvartojimą šalyje per praeitus kalendorinius metus, nurodytus 4 straipsnyje.“

7 Direktyvos 68/414 2 straipsnio pirma pastraipa, iš esmės atitinkanti Direktyvos 2006/67 2 straipsnio pirmą pastraipą, buvo suformuluota taip:

„Apskaičiuojant šalyje suvartojamų naftos produktų kiekį atsižvelgiama į tokias produktų rūšis:

- benziną ir aviacinį kurą (aviacinį benziną ir reaktyvinį gazolino tipo kurą),
- gazolį, dyzeliną, žibalą ir reaktyvinį žibalo tipo kurą,
- mazutus.“

Direktyva 2009/119

8 Direktyvos 2009/119 3, 5, 8, 11, 21 ir 33 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(3) Europos Vadovų Taryba Veiksmų plane (2007–2009 m.) „Europos energetikos politika“ pabrėžė, kad būtina geriau užtikrinti tiekimo saugumą visai Europos Sąjungai <...> ir kiekvienai valstybei atskirai, *inter alia*, peržiūrint Sąjungos naftos atsargų saugojimo mechanizmus, ypač atsižvelgiant į galimybę tiekti naftą ištikus krizei.

<...>

(5) Pagal [Direktyvą 2006/67] atsargų kiekis apskaičiuojamas pagal vidutinį dienos vidaus suvartojimą per praėjusius kalendorinius metus. Tačiau [TEA susitarimas] atsargų saugojimo įpareigojimai apskaičiuojami pagal grynąją importuojamos naftos ir naftos produktų kiekį. Dėl tos priežasties ir kitų metodikos skirtumų reikėtų atsargų saugojimo įpareigojimų apskaičiavimo bei Bendrijos privalomųjų atsargų kiekio nustatymo metodiką labiau suderinti su pagal TEA susitarimą taikomais skaičiavimo metodais <...>

<...>

(8) Naftos atsargų turėjimas ir energijos tiekimo saugumo užtikrinimas yra labai svarbūs valstybių narių ir Bendrijos viešojo saugumo elementai. Įsteigus centrinės saugyklos Bendrijoje sudaromos galimybės lengviau siekti šių tikslų. Siekiant, kad atitinkamos valstybės narės galėtų kuo geriau pasinaudoti nacionalinės teisės aktais apibrėždamos savo centrinių saugyklų įgaliojimus ir kartu sumažindamos dėl tokios atsargų saugojimo veiklos galutiniams vartotojams tenkančią finansinę naštą, pakanka uždrausti atsargas naudoti komerciniais tikslais, leidžiant atsargas saugoti bet kurioje Bendrijos vietoje ir leidžiant jas saugoti bet kuriai tuo tikslu įsteigtai centrinei saugykloi.

<...>

(11) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad visos turimos atsargos, saugomos pagal Bendrijos teisės aktus, būtų pilnai prieinamos. Siekiant užtikrinti tą prieinamumą, tų atsargų nuosavybės teisė neturėtų būti kaip nors varžoma ar ribojama, kad tai trukdytų jas naudoti naftos tiekimo sutrikimo atveju. Naftos produktai, priklausantys bendrovėms, kurių turtui rimtai gresia vykdomosios procedūros, neturėtų būti įtraukiami. Jei veiklos vykdytojams nustatytas atsargų saugojimo įpareigojimas, bankroto procedūros arba susitarimų su kreditoriais inicijavimas galėtų būti laikomas tokia grėsme.

<...>

(21) Siekiant išvengti valstybių narių teikiamų ataskaitų dėl įvairių produktų kategorijų dubliavimosi, informacija apie įvairias naftos produktų kategorijas, nurodytas šioje direktyvoje, turėtų būti rengiama remiantis <...> [R]eglamentu (EB) Nr. 1099/2008 <...>.

<...>

(33) Kadangi šios direktyvos tikslo, t. y. palaikyti aukšto lygio naftos tiekimo saugumą Bendrijoje pasitelkiant patikimus ir skaidrius mechanizmus, pagrįstus valstybių narių tarpusavio solidarumu, kartu laikantis vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklių, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi dėl jo masto ir poveikio to tikslo būtų geriau siekti Bendrijos lygiu, laikydamosi [EB] Sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Bendrija gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina tam tikslui pasiekti.“

9 Direktyvos 2009/119 1 straipsnyje „Tikslas“ nustatyta:

„Šia direktyva nustatomos taisyklės, kuriomis siekiama užtikrinti aukšto lygio naftos tiekimo saugumą Bendrijoje pasitelkiant patikimus ir skaidrius mechanizmus, grindžiamus valstybių narių tarpusavio solidarumu, išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas ir įdiegti būtinas procedūrinės priemones rimtoms tiekimo problemoms spręsti.“

10 Šios direktyvos 2 straipsnio pirmos pastraipos f, i, j ir l punktuose pateiktos šios sąvokų apibrėžtys:

„Šioje direktyvoje taikomos šios sąvokų apibrėžtys:

<...>

f) „centrinė saugykla“ – įstaiga ar tarnyba, kuriai gali būti suteikti įgaliojimai imtis veiksmų siekiant įsigyti, išlaikyti arba parduoti naftos atsargas, įskaitant privalomąsias atsargas ir specialiąsias atsargas;

<...>

i) „naftos atsargos“ – energetikos produktų, išvardytų Reglamento (EB) Nr. 1099/2008 [iš dalies pakeisto 2017 m. lapkričio 9 d. Komisijos reglamentu (ES) 2017/2010 (OL L 292, 2017, p. 3)] A priedo 3.4 skyriuje, atsargos;

j) „privalomosios atsargos“ – naftos atsargos, kurias pagal 3 straipsnį privalo išlaikyti kiekviena valstybė narė;

<...>

l) „specialiosios atsargos“ – 9 straipsnyje nustatytus kriterijus atitinkančios naftos atsargos.“

11 Minėtos direktyvos 3 straipsnio „Privalomosios atsargos. Atsargų saugojimo įpareigojimų apskaičiavimas“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės priima tokius įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie gali būti reikalingi, kad ne vėliau kaip 2012 m. gruodžio 31 d. užtikrintų, jog Bendrijoje nuolat būtų išlaikytas joms skirtas bendras naftos atsargų kiekis, kuris sudarytų ne mažiau kaip 90 dienų vidutinio dienos grynojo importo arba 61 dieną vidutinio dienos vidaus suvartojimo, priklausomai nuo to, kuris kiekis yra didesnis.“

12 Tos pačios direktyvos 4 straipsnio, susijusio su „[a]tsargų kiekių apskaičiavimu“, 1 dalyje nustatyta:

„Atsargų kiekiai apskaičiuojami naudojant III priede nustatytus metodus. <...>“

13 Dėl centrinių saugyklų Direktyvos 2009/119 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės gali įsteigti centrines saugyklas.

Nė viena valstybė narė negali įsteigti daugiau nei vienos centrinės saugyklos ar kitos panašios įstaigos. Valstybė narė gali įsteigti savo centrinę saugyklą bet kurioje Bendrijos vietoje.

Valstybės narės įsteigta centrinė saugykla – įstaiga ar tarnyba, kuri nesiekia pelno ir veikia vadovaudamasi bendru interesu, ji nelaikoma ūkinės veiklos vykdytoju, kaip apibrėžta šioje direktyvoje.“

14 Šios direktyvos 8 straipsnis „Ūkinės veiklos vykdytojais“ suformuluotas taip:

„1. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad ūkinės veiklos vykdytojui, kurį ji įpareigoja saugoti atsargas, kad būtų vykdomi 3 straipsnyje nustatyti įpareigojimai, būtų suteikta teisė ūkinės veiklos vykdytojo nuožiūra perleisti bent dalį šių įpareigojimų tik:

- a) valstybės narės, kurios vardu tokios atsargos yra saugomos, centrinei saugyklai;
- b) vienai ar kelioms kitoms centrinėms saugykloms, kurios iš anksto pareiškė norinčios saugoti tokias atsargas, jei valstybė narė, kurios vardu tokios atsargos yra saugomos, ir visos valstybės narės, kurių teritorijoje tokios atsargos bus laikomos, iš anksto davė leidimą tokiam perleidimui;
- c) kitiems ūkinės veiklos vykdytojams, kurie turi perteklinį atsargų kiekį arba atsargų saugojimo pajėgumų, esančių už teritorijos ribų tos valstybės narės, kurios vardu atsargos yra saugomos Bendrijoje, jei valstybė narė, kurios vardu šios atsargos yra saugomos, ir visos valstybės narės, kurių teritorijoje šios atsargos bus laikomos, iš anksto davė leidimą tokiam perleidimui; ir (arba)
- d) kitiems ūkinės veiklos vykdytojams, kurie turi perteklinį atsargų kiekį arba atsargų saugojimo pajėgumų, esančių teritorijoje tos valstybės narės, kurios vardu atsargos yra saugomos, jei apie tokį perleidimą valstybei narei pranešta iš anksto. Valstybės narės gali tokiems perleidimams taikyti apribojimus arba sąlygas.

<...>

2. Kiekviena valstybė narė gali apriboti ūkinės veiklos vykdytojų, kuriuos ji įpareigoja ar įpareigojo saugoti atsargas, perleidimo teises.

Tačiau jei tokiais ūkinės veiklos vykdytojo perleidimo teisių apribojimais leidžiama perleisti kiekius, kurie yra mažesni nei 10 % jam nustatyto atsargų saugojimo įpareigojimo, valstybė narė užtikrina, kad būtų įsteigta centrinė saugykla, iš kurios reikalaujama priimti perleidžiamą kiekį, būtiną siekiant išsaugoti ūkinės veiklos vykdytojo teises perleisti bent 10 % jam nustatyto atsargų saugojimo įpareigojimo.

Ne vėliau kaip 2017 m. gruodžio 31 d. šioje dalyje nurodytas minimalus procentinis kiekis padidinamas nuo 10 % iki 30 %.

<...>“

15 Minėtos direktyvos 9 straipsnyje „Specialiosios atsargos“ numatyta:

„1. Kiekviena valstybė narė, laikydamosi šiame straipsnyje nustatytų sąlygų, gali įsipareigoti išlaikyti minimalų naftos atsargų kiekį, apskaičiuotą pagal vartojimo dienų skaičių.

Specialiosios atsargos yra valstybės narės arba jos įsteigtos centrinės saugyklos nuosavybė ir jos yra išlaikomos Bendrijos teritorijoje.

2. Specialiųjų atsargų gali sudaryti tik vienos ar kelių toliau išvardytų kategorijų produktai, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 1099/2008 [iš dalies pakeisto Reglamentu 2017/2010] A priedo 3.4 skyriuje:

- etano,
- suskystintų naftos dujų,
- automobilinio benzino,
- aviacinio benzino,
- benzininių reaktyvinių degalų (pirminio benzino reaktyvinių degalų arba JP4),
- žibalinio reaktyvinių variklių kuro,
- žibalo,
- gazolio ir (arba) dyzelino (distiliacinės alyvos),
- mazuto (turinčio didelį kiekį sieros ir nedidelį kiekį sieros),
- vaistų spirito ir pramoninio spirito,
- tepalų,
- bitumo,
- parafino,
- naftos kokso.

<...>

5. Kiekviena valstybė narė, kuri neįsipareigojo atitinkamais kalendoriniais metais ne trumpiau nei 30 dienų išlaikyti specialiąsias atsargas, užtikrina, kad ne mažiau nei trečdalį jų įsipareigotų saugoti atsargų sudarytų 2 ir 3 dalyse nurodyti produktai.

<...>“

16. Tos pačios direktyvos III priedo „Saugomų atsargų kiekio apskaičiavimo metodai“ šeštoje pastraipoje numatyta:

„Valstybės narės gali:

- a) įtraukti visas kitas Reglamento (EB) Nr. 1099/2008 [iš dalies pakeisto Reglamentu 2017/2010] A priedo 3.4 skyriuje nurodytų naftos produktų atsargas ir apskaičiuoti žalios naftos ekvivalentą, daugindamos kiekį iš koeficiento 1,065; arba

b) įtraukti tik šių produktų atsargas: automobilinio benzino, aviacinio benzino, benzininių reaktyvinių degalų (pirminio benzino reaktyvinių degalų arba JP4), žibalinių reaktyvinių degalų, kitų rūšių žibalo, gazolio ir (arba) dyzelino (distiliacinės alyvos) ir mazuto (turinčio didelį kiekį sieros ir nedidelį kiekį sieros), ir apskaičiuoti žalios naftos ekvivalentą daugindamos kiekį iš koeficiento 1,2.“

Reglamentas Nr. 1099/2008

- 17 Reglamento Nr. 1099/2008 2 straipsnio d punkte sąvoka „energetikos produktai“ šiame reglamente apibrėžiama kaip „degusis kuras, šiluma, atsinaujinanti energija, elektros energija arba bet kokia kita energijos forma“.
- 18 Minėto reglamento A priedas pavadintas „Terminų paaiškinimai“. Šio priedo 3.4 dalis susijusi su sąvoka „nafta (žalia nafta ir naftos produktai)“, kuri apima, be kita ko, mazutą (sunkiąją alyvą), tepalus ir naftos koksą, kaip jie suprantami atitinkamai pagal minėto priedo 3.4.18, 3.4.20 ir 3.4.23 punktus.

Bulgarijos teisė

- 19 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos *Zakon za zapasite ot neft i neftoprodukti* (Įstatymas dėl naftos ir naftos produktų atsargų; DV, Nr. 15, 2013 m. vasario 15 d.; toliau – ZZNN) 2 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Pagal šį įstatymą turi būti kaupiamos, laikomos, atnaujinamos, naudojamos, atkuriamos ir kontroliuojamos naftos ir toliau išvardytų kategorijų naftos produktų privalomosios atsargos:

- 1) automobiliams skirtas benzinai;
- 2) dyzelinas, benzininiai reaktyviniai degalai ir dyzelinių variklių degalai;
- 3) mazutas;
- 4) propano-butano dujos.“

- 20 ZZNN 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Įpareigotieji asmenys savo vardu ir savo lėšomis patys organizuoja ir finansuoja jiems nurodyto dydžio privalomųjų atsargų kaupimą, laikymą, atnaujinimą ir atkūrimą.“

- 21 ZZNN 12 straipsnyje nurodyta:

„(1) <...> [Nacionalinės agentūros „Valstybės rezervai ir atsargos karo metu“] pirmininkas kiekvienais metais ne vėliau kaip iki balandžio 30 d. įsakymais, kuriuose išdėstomi bendri ir individualūs atsargų kiekiai, nustato įpareigotųjų asmenų ir valstybės įmonės „Darzhavna petrolna compania“ [(Valstybinė naftos kompanija)] kaupiamas ir laikomas privalomąsias atsargas <...>

<...>

(4) Kiekvieno įpareigotojo asmens privalomųjų atsargų kiekis nustatomas proporcingai jo viso grynojo importo ir įvežimo Bendrijos viduje daliai arba bendram vidaus suvartojimui praėjusiais kalendoriniais metais, palyginti su bendra visų įpareigotųjų subjektų dalimi.

<...>

(11) Bet kuriam Bulgarijos ar užsienio fiziniam ar juridiniam asmeniui, registruotam kaip prekybininkas, taip pat jo filialams, kurie per praėjusius kalendorinius metus importavo ir (arba) tiekė į šalies teritoriją iš Bendrijos vidaus atvežtas tepamąsias alyvas (įskaitant bazines alyvas), bitumą, parafiną, naftos koksą, dervą ir sierą, priskiriami privalomųjų mazuto atsargų kiekiai.“

22 ZZNN 21 straipsnis suformuluotas taip:

„(1) Privalomosios atsargos gali būti laikomos naftos ir (arba) naftos produktų, nurodytų 2 straipsnio 1 dalyje, pavidalu.

<...>

(11) Mazuto privalomųjų atsargų kiekiai, nustatomi atsižvelgiant į grynąjį importą ir atvežimą į Bendriją, taip pat vidutinį dienos suvartojimą, gali būti kaupiami ir laikomi iki 100 % dyzelino, automobiliams skirto benzino ir (arba) dyzelinių variklių degalų, pavidalu, o jų kiekis turi būti lygus prašomam pakeisti mazuto atsargų kiekiui.

<...>“

Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

- 23 *Trade Express*, pareiškėja pagrindinėje byloje, dėl kurios pradėta byla C-395/22, deklaravo 89,6 t tepamųjų alyvų įsigijimą 2020 m. Bendrijos viduje. Šios tepamosios alyvos, patenkančios į Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4.20 punkto taikymo sritį, buvo skirtos parduoti.
- 24 Pareiškėja pagrindinėje byloje *Devnia Tsiment*, dėl kurios pradėta byla C-428/22, 2020 m. į Bulgariją importavo 34 657,39 t naftos kokso. Šis naftos koksas, patenkantis į Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4.23 punkto taikymo sritį, buvo naudojamas mineraloginiame procese gaminant neplakiruotąjį cementą, vadinamąjį klinkerį.
- 25 Dėl šios veiklos dviem 2021 m. balandžio 28 d. ir 2021 m. balandžio 29 d. įsakymais Nacionalinės agentūros „Valstybės rezervai ir atsargos karo metu“ pirmininko pavaduotojas nurodė atitinkamai *Devnia Tsiment* ir *Trade Express* savo sąskaita ir savo lėšomis 2021 m. liepos 1 d.–2022 m. birželio 30 d. laikotarpiu sukaupti ir laikyti privalomųjų mazuto atsargų kiekį. *Devnia Tsiment* turėjo sukaupti 7 806,058 t privalomųjų atsargų, o *Trade Express* – 15,947 t.
- 26 Kiekviena iš šių bendrovių kreipėsi į *Administrativen sad – Varna* (Varnos administracinis teismas, Bulgarija), prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą šiose bylose, dėl jai skirto įsakymo panaikinimo. Iš esmės jos ginčijo joms nustatytą įpareigojimą sukaupti mazuto privalomąsias atsargas, nepaisant to, kad šis naftos produktas nėra jų ekonominės veiklos objektas.

- 27 Tas teismas konstatuoja, kad 2020 m. *Trade Expressir Devnia Tsiment* nevykdė jokios ekonominės veiklos, susijusios su Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje išvardytų kategorijų produktais, išskyrus atitinkamai tepamąsias alyvas ir naftos koksą. Jis pabrėžia, kad šios bendrovės neturi nei šio sprendimo 25 punkte nurodytuose įsakymuose reikalaujamo mazuto privalomųjų atsargų kiekio, nei tokių atsargų saugojimo sandėlio. Todėl šiuose įsakymuose nustatyto privalomųjų atsargų kaupimas ir sandėliavimas būtų joms didelė finansinė našta.
- 28 Šiomis aplinkybėmis minėtam teismui kyla abejonių dėl ZZNN suderinamumo su Direktyvos 2009/119 nuostatomis, siejamomis su Chartija, nes pagal šį įstatymą leidžiama įpareigoti bendroves, kaip antai *Trade Express* ir *Devnia Tsiment*, sukaupti ir laikyti su jų veikla nesusijusių naftos produktų privalomąsias atsargas.
- 29 Iš Direktyvos 2009/119 33 konstatuojamosios dalies, 2 straipsnio pirmos pastraipos i ir j punktų bei 3 ir 8 straipsnių iš esmės matyti, kad šia direktyva siekiama, kad būtų sukauptos privalomosios visų Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytų produktų atsargos.
- 30 Vis dėlto pagal ZZNN įpareigojimas sukaupti tokias atsargas yra numatytas tik naftai ir kitiems keturiems naftos produktams, tarp jų – mazutui. Pagal šį įstatymą kiekvienas ekonominės veiklos vykdytojas, importuojantis minėtame skyriuje nurodytus produktus, yra įpareigotas sukaupti ir laikyti privalomąsias vieno iš šių keturių naftos produktų atsargas.
- 31 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, dėl ekonominės veiklos vykdytojui nustatyto įpareigojimo saugoti naftos produkto, kurio jis nenaudoja savo ekonominėje veikloje, atsargas šis vykdytojas, perleidžiant dalį jam tenkančio įpareigojimo, būtų priverstas pirkti arba skolintis reikalingą šio produkto kiekį ir saugoti jį pagal teisės aktų reikalavimus. Dėl to jis patirtų finansinę našta, ir galėtų būti daromas poveikis vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklėms. Atsižvelgiant į bendrą Direktyvos 2009/119 struktūrą ir nuoseklumo reikalavimą, lyg reikėtų pritarti aiškinimui, kad tokiam ekonominės veiklos vykdytojui turi būti nustatomi įpareigojimai natūra, t. y. įpareigojimas saugoti energetikos produkto, naudojamo jo ekonominei veiklai, atsargas, siekiant užtikrinti tinkamą Sąjungos viešųjų interesų ir privačiųjų interesų pusiausvyrą.
- 32 Šiomis aplinkybėmis *Administrativen sad – Varna* (Varnos administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus byloje C-395/22:

- „1. Ar [Direktyvos 2009/119] 33 konstatuojamoji dalis, 1, 3 ir 8 straipsniai ir 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i ir j punktai, atsižvelgiant į [šios direktyvos] tikslą ir [Reglamento Nr. 1099/2008] 2 straipsnio d punktą bei [Chartijos] 52 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 17 straipsniu, įtvirtintą proporcingumo principą, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias asmenys, kurie Bendrijos viduje įvežė tepamąją alyvą, kaip nurodyta [Reglamento Nr. 1099/2008] A priedo 3.4.20 punkte (arba buvo tokios tepamosios alyvos importuotojai), gali būti įpareigojami kaupti privalomąsias atsargas?
2. Ar [Direktyvos 2009/119] 33 konstatuojamoji dalis, 1, 3 ir 8 straipsniai ir 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i ir j punktai, atsižvelgiant į [šios direktyvos] tikslą ir [Chartijos] 52 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 17 straipsniu, įtvirtintą proporcingumo principą, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias produktų, kurių privalomąsias atsargas reikia kaupti ir

laikyti, kategorijos apribojamos dalimi [šios] direktyvos 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i punkte, siejamame su [Reglamento Nr. 1099/2008] A priedo 3.4 dalimi, nurodytų produktų kategorijų?

3. Ar [Direktyvos 2009/119] 33 konstatuojamoji dalis, 1, 3 ir 8 straipsniai ir 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i ir j punktai, atsižvelgiant į [šios direktyvos] tikslą ir [Chartijos] 52 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 17 straipsniu, įtvirtintą proporcingumo principą, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias asmeniui Bendrijos viduje įvežus ar importavus vienos iš [šios] direktyvos 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i punkte, siejamame su [Reglamento Nr. 1099/2008] A priedo 3.4 dalimi, nurodytų kategorijų produktą šis asmuo yra įpareigojamas kaupti ir laikyti kitos, skirtingos kategorijos produkto privalomąsias atsargas?
 4. Ar [Direktyvos 2009/119] 33 konstatuojamoji dalis, 1, 3 ir 8 straipsniai ir 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i ir j punktai, atsižvelgiant į [šios direktyvos] tikslą ir [Chartijos] 52 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 17 straipsniu, įtvirtintą proporcingumo principą, turi būti aiškinami taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias tam tikras asmuo yra įpareigojamas kaupti ir laikyti produkto, kurio jis nenaudoja savo ekonominėje veikloje ir kuris nėra susijęs su šia veikla, atsargas, kai šis įpareigojimas taip pat susijęs su didele finansine našta (dėl kurios praktiškai neįmanoma jo įvykdyti), nes asmuo šio produkto neturi ir nėra jo importuotojas ir (arba) laikytojas?
 5. Jei į vieną iš klausimų būtų atsakyta neigiamai, ar [Direktyvos 2009/119] 33 konstatuojamoji dalis, 1, 3 ir 8 straipsniai ir 2 straipsnio [pirmos pastraipos] i ir j punktai, atsižvelgiant į [šios direktyvos] tikslą ir [Chartijos] 52 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 17 straipsniu, įtvirtintą proporcingumo principą, turi būti aiškinami taip, kad asmuo, Bendrijos viduje įvežęs ar importavęs tam tikros kategorijos produktą, gali būti įpareigojamas kaupti ir laikyti tik tos pačios kategorijos produkto, kuris buvo to įvežimo Bendrijos viduje (importo) objektas, privalomąsias atsargas?“
- 33 Byloje C-428/22 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė penkis prejudicinius klausimus, kurie iš esmės yra identiški pirmesniame punkte nurodytiems klausimams, išskyrus tai, kad pirmasis klausimas susijęs su atveju, kai Bendrijos viduje asmenys įvežė naftos koksą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4.23 punktą, gamybos tikslais.
- 34 2022 m. rugpjūčio 10 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-395/22 ir C-428/22 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys bei priimtas sprendimas.

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

- 35 2024 m. sausio 12 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo dokumentą, juo *Devnia Tsiment* paprašė nurodyti atnaujinti žodinę proceso dalį pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 83 straipsnį.

- 36 Grįsdama savo prašymą *Devnia Tsiment* remiasi nauja faktine aplinkybe, t. y. teisės akto pakeitimu, padarytu įvykus Teisingumo Teismo posėdžiui. *Devnia Tsiment* teigimu, atsakant į prejudicinius klausimus reikia atsižvelgti į šį teisės akto pakeitimą, net jeigu jis *ratione temporis* nėra taikytinas pagrindinėms byloms. Be to, šiame prašyme *Devnia Tsiment* pateikia esminių argumentų, atsakančių į minėtus klausimus.
- 37 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali bet kada nutarti atnaujinti žodinę proceso dalį – be kita ko, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu baigus žodinę proceso dalį šalis pateikė naują faktą, kuris gali būti lemiamas šiam teismui priimant sprendimą, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio šalys ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės.
- 38 Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, mano, kad minėtame 83 straipsnyje numatytos sąlygos nebuvo įvykdytos. Be to, dėl to, kad Teisingumo Teismas, priimdamas prejudicinį sprendimą, neturi priimti sprendimo dėl nacionalinės teisės, reikia pažymėti, kad teisės akto pakeitimas, kuriuo remiasi *Devnia Tsiment*, nėra, kaip ji pati teigia, taikytinas pagrindinėms byloms. Tokiomis aplinkybėmis šis teisės akto pakeitimas negali būti laikomas „nauju faktu, kuris gali būti lemiamas Teisingumo Teismui priimant sprendimą“, kaip tai suprantama pagal minėtą 83 straipsnį.
- 39 Bet kuriuo atveju Teisingumo Teismas mano, kad turi visą informaciją, būtiną sprendimui dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimti, ir kad šios sujungtos bylos neturi būti nagrinėjamos remiantis argumentu, kuris jam nebuvo pateiktas.
- 40 Taigi nereikia nurodyti atnaujinti žodinės proceso dalies.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl antrojo klausimo

- 41 Antruoju klausimu kiekvienoje iš šių sujungtų bylų, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2009/119 3 straipsnis, siejamas su šios direktyvos 1 straipsniu ir 2 straipsnio pirmos pastraipos i ir j punktais, turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės privalo laikyti visų Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytų kategorijų energetikos produktų privalomąsias atsargas, o gal valstybės narės gali įvykdyti įpareigojimą laikyti privalomąsias atsargas pagal šį 3 straipsnį, kaupdamos privalomąsias atsargas, kurias sudaro tik tam tikrų šių kategorijų produktai.
- 42 Pirmiausia reikia priminti, kad, kaip matyti iš Direktyvos 2009/119 1 straipsnio, siejamo su jos 3, 8 ir 33 konstatuojamosiomis dalimis, šios direktyvos tikslas – užtikrinti aukšto lygio naftos tiekimo saugumą Sąjungoje pasitelkiant patikimus ir skaidrius mechanizmus, pagrįstus valstybių narių tarpusavio solidarumu, kartu laikantis vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklių, laikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas ir įdiegti būtinas procedūrinės priemonės rimtoms tiekimo problemoms spręsti. Taip minėta direktyva siekiama užtikrinti valstybių narių ir Sąjungos viešąjį saugumą, kurio svarbiausi elementai yra naftos atsargų turėjimas ir energijos tiekimo saugumo užtikrinimas.

- 43 Direktyvos 2009/119 2 straipsnio pirmos pastraipos i ir j punktuose apibrėžiamos šioje direktyvoje vartojamos sąvokos „naftos atsargos“ ir „privalomosios atsargos“.
- 44 „Naftos atsargos“, kaip jos suprantamos pagal šio 2 straipsnio pirmos pastraipos i punktą, yra Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje išvardytų energetikos produktų atsargos. Šioje dalyje „Nafta (žaliavinė nafta ir naftos produktai)“ pateiktas 24 kategorijų produktų, tarp kurių yra mazutas (sunkioji alyva), tepalai ir naftos koksas, sąrašas.
- 45 „Privalomosios atsargos“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 2009/119 2 straipsnio pirmos pastraipos j punktą, apibrėžiamos kaip naftos atsargos, kurias pagal šios direktyvos 3 straipsnį privalo laikyti kiekviena valstybė narė.
- 46 Taip pat pagal Direktyvos 2009/119 3 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad valstybės narės priimtų visus įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie gali būti reikalingi, kad Sąjungoje nuolat būtų išlaikytas joms skirtas bendras naftos atsargų kiekis, kuris sudarytų ne mažiau kaip 90 dienų vidutinio dienos grynojo importo arba 61 dieną vidutinio dienos vidaus suvartojimo. Šios direktyvos 3 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyti šio kiekio vertinimo metodai ir procedūros.
- 47 Remiantis suformuota jurisprudencija, pažymėtina, kad aiškinant šias Sąjungos teisės nuostatas reikia atsižvelgti ne tik į jų tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame jos įtvirtintos, tikslus (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Bank Melli Iran*, C-124/20, EU:C:2021:1035, 43 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 48 Pirma, iš Direktyvos 2009/119 3 straipsnio formuluotės matyti, kad valstybės narės privalo užtikrinti, kad būtų išlaikytas „bendras naftos atsargų kiekis“, apskaičiuotas pagal šiame straipsnyje nustatytus metodus ir taisykles. Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 61 punkte, minėtame straipsnyje nustatytas būtinas šių atsargų kiekis. Tačiau šioje formuluotėje neapibrėžiama konkrečių atsargų sudėtis, kiek tai susiję su į tas atsargas įtrauktinų produktų kategorijomis.
- 49 Taigi, atsižvelgiant į minėtą formuluotę, neatrodo, kad valstybės narės privalo laikyti visų Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje išvardytų energetikos produktų privalomąsias atsargas. Priešingai, iš tos pačios formuluotės matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo suteikti valstybėms narėms tam tikrą diskreciją nustatyti konkrečią privalomųjų atsargų sudėtį.
- 50 Tai, kad Direktyvos 2009/119 2 straipsnio pirmos pastraipos i punkte „naftos atsargos“, kaip jos suprantamos pagal šią direktyvą, apibrėžiamos remiantis Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje išvardytais energetikos produktais, negali lemti kitokio aiškinimo. Kaip matyti iš minėtos direktyvos 21 konstatuojamosios dalies, šis reglamentas, palyginti su ta direktyva, yra orientacinis teisės aktas. Todėl minėtas reglamentas negali pakeisti nei valstybių narių įpareigojimo apimties, nei jų diskrecijos laisvės, kylančių iš tos pačios direktyvos 3 straipsnio, siejamo su direktyvos 2 straipsnio j punkte įtvirtinta „privalomųjų atsargų“ apibrėžtimi.
- 51 Antra, šio sprendimo 49 punkte pateiktą pažodinį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2009/119 3 straipsnio kontekstas ir genezė, taip pat šios direktyvos tikslai.
- 52 Pirma, kalbant apie šio 3 straipsnio kontekstą, viena vertus, reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 2009/119 4 straipsnio 1 dalį ir III priedą turimų atsargų kiekis, išskyrus žalios naftos atsargas, apskaičiuojamas remiantis žalios naftos ekvivalentu. Šiuo klausimu šios direktyvos III priedo šeštos pastraipos a ir b punktuose numatyti du alternatyvūs apskaičiavimo metodai.

Taigi valstybės narės, apskaičiuodamos turimų atsargų kiekį, gali įtraukti „visas kitas [Reglamento Nr. 1099/2008] A priedo 3.4 skyriuje nurodytų naftos produktų atsargas“ arba tik kai kurių iš šių produktų [automobilinio benzino, aviacinio benzino, benzininių reaktyvinių degalų (pirminio benzino reaktyvinių degalų arba JP4), žibalinių reaktyvinių degalų, kitų rūšių žibalo, gazolio ir (arba) dyzelino (distiliacinės alyvos) ir mazuto (turinčio didelį kiekį sieros ir nedidelį kiekį sieros)] atsargas.

- 53 Kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 65 punkte, tokios pasirinkimo galimybės suteikimas valstybėms narėms suponuoja jų diskreciją nustatyti konkrečią savo privalomųjų atsargų sudėtį.
- 54 Kita vertus, remiantis visos Direktyvos 2009/119 tekstu matyti, kad tik jos 9 straipsnio 5 dalyje yra elementų, apibrėžiančių valstybių narių privalomųjų atsargų sudėtį. Pagal šią nuostatą valstybės narės, kurios neįsipareigojo atitinkamais kalendoriniais metais bent 30 dienų išlaikyti specialiąsias atsargas, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio pirmos pastraipos 1 punktą, užtikrina, kad ne mažiau nei trečdalį jų įsipareigotų saugoti atsargų sudarytų minėtos direktyvos 9 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodyti produktai. Šioje 2 dalyje pateiktas keturiolikos naftos produktų kategorijų, kurios apibrėžtos Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje, sąrašas.
- 55 Palyginus minėtos direktyvos 3 straipsnį ir 9 straipsnio 5 dalį galima daryti išvadą, kad, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas ketina apriboti valstybių narių diskreciją, susijusią su privalomųjų atsargų sudėtimi, jis tai aiškiai numato.
- 56 Antra, šią išvadą taip pat patvirtina Direktyvos 2009/119 3 straipsnio genezė.
- 57 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad direktyvų 68/414 ir 2006/67 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 straipsnyje valstybėms narėms buvo nustatytas įpareigojimas išlaikyti trijų konkrečių kategorijų naftos produktų, aiškiai nurodytų šiame 2 straipsnyje, privalomąsias atsargas, t. y. pirma, variklių benzina ir aviacinį kurą (aviacinis benzinas, benzino tipo reaktyvinis kuras), antra, gazolį, dyzeliną, žibalą ir žibalo tipo reaktyvinį kurą, ir, trečia, mazutą.
- 58 Priešingai, nei išdėstyta šio sprendimo 48 punkte, Direktyvos 2009/119 3 straipsnyje nebuvo nurodytos produktų, įtrauktinų į privalomąsias atsargas, kategorijos. Atsisakydamas apibrėžti šias kategorijas Sąjungos teisės aktų leidėjas išreiškė ketinimą nuo šiol valstybėms narėms suteikti diskreciją šiuo klausimu. Be to, kaip matyti iš šios direktyvos 5 konstatuojamosios dalies, šis požiūrio pakeitimas paaiškinamas būtinybe pritaikyti atsargų saugojimo įpareigojimų apskaičiavimo metodą, kad jis būtų suderintas su pagal TEA susitarimą taikomais metodais.
- 59 Trečia, dėl Direktyvos 2009/119 tikslų, primintų šio sprendimo 42 punkte, reikia konstatuoti, kaip tai padarė generalinis advokatas savo išvados 67 punkte, kad tikslas užtikrinti aukštą naftos tiekimo Sąjungoje saugumo lygį pateisina tokios diskrecijos suteikimą valstybėms narėms. Iš tiesų naudodamasi šia diskrecija jos gali, be kita ko, nuspręsti išlaikyti būtiniausių ir strateginių produktų privalomąsias atsargas, atsižvelgdamos į nacionalinius vartojimo būdus ir šių produktų nacionalinę gamybą ar importą.
- 60 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą kiekvienoje iš šių sujungtų bylų reikia atsakyti: Direktyvos 2009/119 3 straipsnis, siejamas su šios direktyvos 1 straipsniu ir 2 straipsnio pirmos pastraipos i ir j punktais, turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės neprivalo laikyti visų Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje išvardytų kategorijų energetikos produktų

privalomųjų atsargų. Priešingai, jos gali įvykdyti įpareigojimą pagal 3 straipsnį laikyti privalomąsias atsargas, kaupdamos tokias privalomąsias atsargas, kurias sudaro tik tam tikrų šių kategorijų produktai.

Dėl pirmojo klausimo

- 61 Pirmuoju klausimu kiekvienoje iš šių sujungtų bylų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2009/119 3 ir 8 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias ekonominės veiklos vykdytojui, importavusiam Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytus energetikos produktus, gali būti nustatytas įpareigojimas kaupti ir laikyti privalomąsias atsargas.
- 62 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2009/119 3 straipsnį valstybės narės privalo laikyti tam tikrą privalomųjų naftos atsargų kiekį.
- 63 Šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, numatyta, jog kiekviena valstybė narė užtikrina, kad bet kuriam ekonominės veiklos vykdytojui, kurį ji įpareigoja saugoti atsargas, kad būtų vykdomi tos direktyvos 3 straipsnyje nustatyti įpareigojimai, būtų suteikta teisė perleisti bent dalį savo saugojimo įpareigojimų centrinei saugyklai arba kitiems ekonominės veiklos vykdytojams, turintiems perteklinį atsargų kiekį ar atsargų saugojimo pajėgumų, esančių Sąjungos teritorijoje.
- 64 Iš kartu aiškinamų šių dviejų nuostatų akivaizdžiai matyti, kad, kaip, beje, sutaria visos Teisingumo Teismui pastabas pateikusios šalys ir suinteresuotieji asmenys, valstybės narės gali įvykdyti įsipareigojimą laikyti privalomąsias atsargas, nustatydamos ekonominės veiklos vykdytojams saugojimo įpareigojimus.
- 65 Vis dėlto nei minėtose, nei jokioje kitoje Direktyvos 2009/119 nuostatoje nėra apibrėžta sąvoka „ūkinės veiklos vykdytojas“. Šiomis aplinkybėmis šios sąvokos reikšmė ir apimtis, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, turi būti nustatytos pagal įprastą jos reikšmę bendrinėje kalboje, atsižvelgiant į kontekstą, kuriam esant ji vartojama, ir teisės aktų, kuriuose ji įtvirtinta, tikslus (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 12 d. Sprendimo *Louboutin ir Christian Louboutin*, C-163/16, EU:C:2018:423, 20 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 66 Šiuo klausimu pirmiausia reikia konstatuoti, kad sąvoka „ūkinės veiklos vykdytojas“ paprastai reiškia bet kurį fizinį ar juridinį asmenį, kuris vykdo ekonominę veiklą.
- 67 Toliau dėl konteksto, kuriame ši sąvoka vartojama, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2009/119 7 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje ūkinės veiklos vykdytojas, kaip jis suprantamas pagal šią direktyvą, iš esmės atskiriamas nuo centrinės saugyklos, kuri, remiantis šios nuostatos formuluote, yra „įstaiga ar tarnyba, nesiekia[nti] pelno ir veikia[nti] vadovau[jantis] bendru interesu“.
- 68 Galiausiai, atsižvelgiant į Direktyvos 2009/119 tikslą užtikrinti aukštą naftos tiekimo Sąjungoje saugumo lygį, ekonominės veiklos vykdytojais, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, galima pagrįstai laikyti, be kita ko, ekonominės veiklos vykdytojus, kurių veikla susijusi su Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytais energetikos produktais. Tai visų pirma susiję su šių produktų gamintojais, importuotojais ir prekyautojais, taip pat gamintojais, kurie juos naudoja gamybos tikslais.

- 69 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą kiekvienoje iš šių sujungtų bylų reikia atsakyti: Direktyvos 2009/119 3 ir 8 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias ekonominės veiklos vykdytojui, importavusiam Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytus energetikos produktus, gali būti nustatytas įpareigojimas kaupti ir laikyti privalomąsias atsargas.

Dėl trečiojo–penktojo klausimų

- 70 Savo trečiuoju–penktuoju klausimais kiekvienoje iš šių sujungtų bylų, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2009/119 nuostatos, siejamos su Chartijos 17 straipsniu ir 52 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama, kad, ekonominės veiklos vykdytojui importavus vienos Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytos produktų kategorijos energetikos produktus, šis ekonominės veiklos vykdytojas yra įpareigojamas kaupti ir laikyti energetikos produkto, priskirto prie kitos šioje dalyje nurodytos produktų kategorijos, privalomąsias atsargas, net jeigu jis nenaudoja šio produkto savo ekonominėje veikloje, su kuria šis produktas visiškai nesusijęs, ir kai šis įpareigojimas jam yra didelė finansinė našta.
- 71 Pirma, reikia priminti, kad iš atsakymų į pirmąjį ir antrąjį klausimus kiekvienoje iš šių sujungtų bylų matyti, kad pagal Direktyvos 2009/119 3 ir 8 straipsnius valstybės narės turi diskreciją nustatyti privalomųjų atsargų, kurias jos turi laikyti pagal šį 3 straipsnį, sudėtį ir kad jos gali ekonominės veiklos vykdytojams, kaip antai vykdytojui, importavusiam tepamąsias alyvas ir naftos koksą, kaip tai suprantama atitinkamai pagal Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalies 3.4.20 ir 3.4.23 punktus, nustatyti saugojimo įpareigojimus.
- 72 Nesant jokios aiškios Direktyvos 2009/119 nuostatos ir atsižvelgiant į šią diskreciją, reikia konstatuoti, kad pagal šią direktyvą valstybei narei, nusprendusiai, kad jos privalomąsias atsargas sudarys tik keturios minėtoje 3.4 dalyje nurodytos naftos produktų kategorijos, nedraudžiama nustatyti ekonominės veiklos vykdytojui įpareigojimą kaupti ir laikyti vienos iš šių kategorijų privalomąsias atsargas, net jei šios nėra susijusios su to vykdytojo ekonomine veikla.
- 73 Antra, vis dėlto atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus reikia patikrinti, ar pagal Chartijos nuostatas nedraudžiamos tokį įpareigojimą numatančios teisės normos. Nors tas teismas pateikė klausimus tik dėl Chartijos 17 straipsnio, pagal kurį užtikrinama teisė į nuosavybę, ir proporcingumo principo išaiškinimo, šalys ir suinteresuotieji asmenys, be kita ko, per Teisingumo Teisme vykusį posėdį, taip pat diskutavo dėl šių teisės normų suderinamumo su laisve užsiimti verslu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 16 straipsnį. Taigi, siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti išsamų ir naudingą atsakymą, reikia atsižvelgti į Chartijos 16 ir 17 straipsnių nuostatas.
- 74 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Chartijos taikymo sritis apibrėžta jos 51 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią Chartijos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę (2017 m. birželio 13 d. Sprendimo *Florescu ir kt.*, C-258/14, EU:C:2017:448, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2022 m. sausio 27 d. Sprendimo *Sātiņi-S*, C-234/20, EU:C:2022:56, 51 punktas).
- 75 Vis dėlto, kaip savo išvados 74 punkte konstatavo generalinis advokatas, kai valstybė narė, naudodamasi jai Sąjungos teisės aktu, kaip antai Direktyva 2009/119, suteikta diskrecija, imasi priemonių ir nustato ekonominės veiklos vykdytojams, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą,

įpareigojimus saugoti atsargas, kad įvykdytų įsipareigojimus pagal minėtos direktyvos 3 straipsnį, ji turi būti laikoma įgyvendinančia Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

- 76 Pagal Chartijos 16 straipsnį laisvė užsiimti verslu pripažįstama pagal Sąjungos teisę ir nacionalinės teisės aktus bei praktiką. Pagal šį straipsnį suteikiama apsauga apima laisvę verstis ekonomine ar komercine veikla, sutarčių laisvę ir konkurencijos laisvę (2013 m. sausio 22 d. Sprendimo *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 42 punktas ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Adusbef ir kt.*, C-686/18, EU:C:2020:567, 82 punktas).
- 77 Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams; nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai būtina visuomenės poreikiams, ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Nuosavybės naudojimas gali būti reglamentuojamas įstatymais, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendrąjį interesą.
- 78 Atsižvelgiant į tai, laisvė užsiimti verslu ir teisė į nuosavybę nėra absoliučios teisės (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Adusbef ir kt.*, C-686/18, EU:C:2020:567, 83 ir 85 punktus).
- 79 Taigi iš Chartijos 52 straipsnio 1 dalies matyti, kad gali būti nustatyta joje įtvirtintų teisių ir laisvių, kaip antai laisvės užsiimti verslu ir teisės į nuosavybę, įgyvendinimo apribojimų, jei šie apribojimai numatyti įstatyme, nekeičia šių teisių ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.
- 80 Nagrinėjamu atveju reikia pažymėti, kad ekonominės veiklos vykdytojui nustatytas įpareigojimas vienus metus savo vardu ir lėšomis kaupti ir laikyti naftos produkto, t. y. mazuto, kuris nesusijęs su jo ekonomine veikla, privalomąsias atsargas, gali apriboti jo laisvę užsiimti verslu ir teisę į nuosavybę.
- 81 Šiuo klausimu, kadangi šis apribojimas numatytas atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose, t. y. ZZNN, jis turi būti laikomas numatytu įstatyme, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį.
- 82 Kalbant apie teisės į nuosavybę teisės ir laisvės užsiimti verslu esmę, reikia pažymėti, kad įpareigojimas kaupti ir laikyti privalomąsias atsargas, kuris, beje, yra ribotas laiko atžvilgiu, nelemia nuosavybės atėmimo, taigi nėra kišimasis, keliantis grėsmę pačiai teisės į nuosavybę esmei. Be to, kadangi toks įpareigojimas iš principo niekaip neužkerta kelio atitinkamam ekonominės veiklos vykdytojui vykdyti veiklos, juo taip pat paisoma laisvės užsiimti verslu esmės (pagal analogiją žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Adusbef ir kt.*, C-686/18, EU:C:2020:567, 89 punktą).
- 83 Dėl tikslų, kurių siekiama ZZNN ir šiame įstatyme pareiškėjoms pagrindinėje byloje nustatytų atsargų saugojimo įpareigojimais, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad jais padedama užtikrinti naftos tiekimo saugumą.
- 84 Toks tikslas yra Sąjungoje pripažintas bendrojo intereso tikslas, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Iš tiesų Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad naftos produktų atsargų nacionalinėje teritorijoje laikymas, leidžiantis užtikrinti tiekimo tęstinumą, yra visuomenės saugumo tikslas (šiuo klausimu žr. 1984 m. liepos 10 d. Sprendimo *Campus Oil ir kt.*,

72/83, EU:C:1984:256, 35 punktą ir 2001 m. spalio 25 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-398/98, EU:C:2001:565, 29 punktą), kurio svarba, kiek tai susiję su nafta, įtvirtinta Direktyvoje 2009/119 (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-212/09, EU:C:2011:717, 82 punktą).

- 85 Taigi atrodo, kad nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėse bylose, kuriose numatyta galimybė ekonominės veiklos vykdytojus įpareigoti saugoti atsargas tam, kad būtų įvykdytas atitinkamai valstybei narei pagal Direktyvos 2009/119 3 straipsnį nustatytas įpareigojimas laikyti privalomąsias atsargas, taigi nustatyti minėti įpareigojimai šiems vykdytojams, yra tinkamos šiam tikslui pasiekti.
- 86 Galiausiai dėl saugojimo įpareigojimų, kurie pagal tokias nacionalinės teisės nuostatas gali būti nustatyti ekonominės veiklos vykdytojams, proporcingumo tiek, kiek šie įpareigojimai susiję su kitais naftos produktais nei tie, kuriuos šie vykdytojai naudoja savo veikloje, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti šį proporcingumą, atlikdamas bendrą visų svarbių pagrindinių bylų aplinkybių vertinimą.
- 87 Šiuo klausimu jis turi atsižvelgti į sąlygas, kurioms esant minėti ekonominės veiklos vykdytojai pagal nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis perkeliama Direktyvos 2009/119 8 straipsnis, gali bent dalį savo saugojimo įpareigojimų perleisti centrinei saugyklai arba kitam ekonominės veiklos vykdytojui Sąjungos teritorijoje. Šiuo aspektu, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 79 punkte, reali galimybė šiuos saugojimo įpareigojimus perleisti už pagrįstą kainą centrinei saugyklai ar kitam ekonominės veiklos vykdytojui turėtų būti laikoma garantija, kad šie įpareigojimai yra proporcingi.
- 88 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turėtų atsižvelgti į atitinkamų įpareigojimų apimtį, kiek tai susiję su reikalaujamo atsargų saugojimo trukme ir saugotinų naftos produktų kiekiu, taip pat į galimybę, pasibaigus privalomam saugojimo laikotarpiui, nuomoti ar net išigyti ir perparduoti atsargas. Tai, kad nustatytas saugojimo įpareigojimas laiko atžvilgiu yra apribotas iš anksto nustatytu kiekiu, taip pat gali patvirtinti išvadą, kad šie įpareigojimai yra proporcingi.
- 89 Tas teismas taip pat turės atsižvelgti į saugojimo įpareigojimų finansinį poveikį pagal atitinkamų ekonominės veiklos vykdytojų dydį ir jų vykdant veiklą gautą apyvartą, taip pat palyginti šį poveikį su visiems kitiems ekonominės veiklos vykdytojams, kuriems taikomi saugojimo įpareigojimai, tenkančia našta. Šiuo klausimu, atsižvelgiant, be kita ko, į Direktyvos 2009/119 11 konstatuojamąją dalį, tai, kad atsargų saugojimo įpareigojimo nustatymas kelia didelę riziką atitinkamo ekonominės veiklos vykdytojo ekonominiam išlikimui arba gali iš esmės paveikti jo konkurencinę padėtį, rodo, kad šis įpareigojimas yra neproporcingas, nebent kartu su juo sumokama tinkama kompensacija.
- 90 Atsižvelgiant į tai, kad, remiantis pirma išdėstytais argumentais, turi būti įvertintas šio įpareigojimo proporcingumas, pažymėtina, kad pagal Chartijos 16 ir 17 straipsnius, siejamus su jos 52 straipsnio 1 dalimi, nedraudžiama ekonominės veiklos vykdytoją įpareigoti kaupti ir laikyti produktų, nesusijusių su šio vykdytojo veikla, privalomąsias atsargas, net jei dėl šio įpareigojimo įgyvendinimo minėtam ekonominės veiklos vykdytojui užkraunama didelė finansinė našta.
- 91 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į trečiąjį–penktąjį klausimus kiekvienoje iš šių sujungtų bylų reikia atsakyti: Direktyvos 2009/119 nuostatos, siejamos su Chartijos 16, 17 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nedraudžiama, kad, ekonominės

veiklos vykdytojui importavus Reglamento Nr. 1099/2008 A priedo 3.4 dalyje nurodytos vienos produktų kategorijos energetikos produktus, šis ekonominės veiklos vykdytojas būtų įpareigotas kaupti ir laikyti energetikos produkto, priskirto prie kitos šioje dalyje nurodytos produktų kategorijos, privalomąsias atsargas, net jeigu jis nenaudoja šio produkto savo ekonominėje veikloje, su kuria šis produktas visiškai nesusijęs, ir kai šis įpareigojimas jam yra didelė finansinė našta, su sąlyga, kad minėtas įpareigojimas yra proporcingas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 92 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2009 m. rugsėjo 14 d. Tarybos direktyvos 2009/119/EB, kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas, iš dalies pakeistos 2018 m. spalio 19 d. Komisijos įgyvendinimo direktyva (ES) 2018/1581, 3 straipsnis, siejamas su iš dalies pakeistos Direktyvos 2009/119 1 straipsniu ir 2 straipsnio pirmos pastraipos i ir j punktais,**

turi būti aiškinamas taip:

valstybės narės neprivalo laikyti visų 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1099/2008, iš dalies pakeisto 2019 m. lapkričio 26 d. Komisijos reglamentu (ES) 2019/2146, A priedo 3.4 dalyje išvardytų kategorijų energetikos produktų privalomųjų atsargų. Priešingai, jos gali įvykdyti įpareigojimą pagal 3 straipsnį laikyti privalomąsias atsargas, kaupdamos tokias privalomąsias atsargas, kurias sudaro tik tam tikrų šių kategorijų produktai.

- 2. Direktyvos 2009/119, iš dalies pakeistos Įgyvendinimo direktyva 2018/1581, 3 ir 8 straipsniai**

turi būti aiškinami taip:

pagal juos nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias ekonominės veiklos vykdytojui, importavusiam Reglamento Nr. 1099/2008, iš dalies pakeisto Reglamentu 2019/2146, A priedo 3.4 dalyje nurodytus energetikos produktus, gali būti nustatytas įpareigojimas kaupti ir laikyti privalomąsias atsargas.

- 3. Direktyvos 2009/119, iš dalies pakeistos Įgyvendinimo direktyva 2018/1581, nuostatos, siejamos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16, 17 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi,**

turi būti aiškinamos taip:

pagal jas nedraudžiama, kad, ekonominės veiklos vykdytojui importavus Reglamento Nr. 1099/2008, iš dalies pakeisto Reglamentu 2019/2146, A priedo 3.4 dalyje nurodytos

vienos produktų kategorijos energetikos produktus, šis ekonominės veiklos vykdytojas būtų įpareigotas kaupti ir laikyti energetikos produkto, priskirto prie kitos šioje dalyje nurodytos produktų kategorijos, privalomąsias atsargas, net jeigu jis nenaudoja šio produkto savo ekonominėje veikloje, su kuria šis produktas visiškai nesusijęs, ir kai šis įpareigojimas jam yra didelė finansinė našta, su sąlyga, kad minėtas įpareigojimas yra proporcingas.

Parašai.